

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wniosku dotyczącego zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia europejskich ram odniesienia na rzecz zapewnienia jakości w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego

COM(2008) 179 wersja ostateczna – 2008/0069 COD)

(2009/C 100/24)

Dnia 23 kwietnia 2008 r. Rada, działając na podstawie art. 262 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

wniosku dotyczącego zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia europejskich ram odniesienia na rzecz zapewnienia jakości w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego

Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 11 września 2008 r. Sprawozdawcą była Mária HERCZOG.

Na 448. sesji plenarnej w dniach 21–23 października 2008 r. (posiedzenie z 23 października 2008 r.) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 59 do 2 – 4 osoby wstrzymały się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Streszczenie

1.1. EKES zdecydowanie popiera wniosek Komisji dotyczący ustanowienia Europejskich ram odniesienia na rzecz zapewnienia jakości w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego (zwanymi dalej EQARF), gdyż wysokiej jakości kształcenie i szkolenie zawodowe (VET) jest kluczowym i integralnym aspektem zmienionej strategii lizbońskiej⁽¹⁾, której celem jest propagowanie społeczeństwa opartego na wiedzy, integracji i spójności społecznej, mobilności, szans na zatrudnienie oraz konkurencyjności.

1.2. Zdaniem EKES-u EQARF, jeżeli zostaną wdrożone, mogłyby pomóc we wzmocnieniu europejskiego wymiaru VET oraz zwiększyć mobilność osób uczących się i pracowników, a także przyczynić się do przejrzystości i wzajemnego zaufania w ramach krajowych systemów VET i pomiędzy nimi. Dpomogłyby one również przezwyciężyć obecne problemy związane z bezrobociem poprzez zmniejszenie rozbieżności między potrzebami rynku pracy a kwalifikacjami siły roboczej.

1.3. EKES jest zdania, że EQARF są użyteczne, ponieważ kładą szczególny nacisk na poprawę i ocenę „produktów” i „wyników” VET w zakresie trzech kluczowych priorytetów polityki UE: zwiększania szans na zatrudnienie, lepszego dostosowania podaży i popytu na szkolenia oraz promowania łatwiejszego dostępu do uczenia się przez całe życie (szczególnie dla grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji).

1.3.1. EKES zachęca Komisję do dalszej koncentracji w równym stopniu na użytkownikach końcowych, osobach uczących się, pracownikach, instytucjach oferujących VET oraz przedsiębiorstwach. Szczególną uwagę należy poświęcić osobom zagrożonym wykluczeniem z systemu edukacji i rynku pracy (np. osobom przedwcześnie kończącym edukację, młodym ludziom oraz starszym pracownikom stojącym w obliczu wysokich stóp bezrobocia, osobom o szczególnych

potrzebach, osobom pochodzącym ze środowisk imigranckich itp.) oraz ich (re)integracji na rynku szkoleń.

1.4. Komitet uznaje, że wcześniejsze osiągnięcia⁽²⁾ w europejskiej współpracy w dziedzinie zapewniania jakości w zakresie VET stanowią odpowiednią podstawę do kontynuacji bieżących prac oraz do dalszych działań. Silne zaangażowanie ze strony Parlamentu Europejskiego i Rady w ideę EQARF przyczyni się znacznie do zapewnienia jak najszerszego rozpowszechnienia kultury stałego podwyższania jakości⁽³⁾. W ten sposób można również pobudzać i propagować wdrażanie EQARF na szczeblu krajowym.

1.5. EKES z zadowoleniem przyjmuje zdecydowane zaangażowanie państw członkowskich na rzecz stałej poprawy jakości VET, aktualnie propagowanej w formie Europejskiej Sieci Zapewniania Jakości w Dziedzinie Kształcenia i Szkolenia Zawodowego (ENQA VET), która została utworzona w 2005 r. w celu zapewnienia zrównoważonego charakteru tego procesu w długim okresie, oraz obejmującej aktywną i skuteczną współpracę na przestrzeni kilku ostatnich lat między dwudziestoma trzema krajami.

1.5.1. EKES zaleca, by Komisja rozważyła, w jaki sposób (dziedziny, rodzaje podejścia, instrumenty praktyczne) ENQA VET wspierana za pomocą krajowych punktów referencyjnych na rzecz zapewniania jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym (QANRP) mogłaby działać jeszcze efektywniej i skuteczniej w propagowaniu i wspieraniu wdrażania EQARF w państwach członkowskich, które będzie trwało do 2010 r. (lub dłużej).

⁽²⁾ Konkluzje Rady dotyczące zapewniania jakości w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego (28 maja 2004 r.). Deklaracja kopenhaska (30 listopada 2002 r.), „Promowanie współpracy w zakresie zapewniania jakości ze szczególnym naciskiem na wymianę modeli i metod, a także na wspólne kryteria i zasady dotyczące jakości w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego”. Komunikat z Maastricht (14 grudnia 2004 r.), Komunikat z Helsinek (5 grudnia 2006 r.).

⁽³⁾ Komunikat z Helsinek (5 grudnia 2006 r.).

⁽¹⁾ Strategia lizbońska (2000).

1.6. Zdaniem EKES-u zasadnicze znaczenie ma zapewnienie spójności między EQARF a innymi inicjatywami europejskimi opartymi na wzajemnym zaufaniu, takimi jak europejskie ramy kwalifikacji (EQF) ⁽¹⁾ oraz europejski system transferu punktów w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego (ECVET) ⁽²⁾. Potrzeba ściślejszej harmonizacji działań i identyfikacji konkretnych powiązań między wspólnymi europejskimi narzędziami odniesienia, zarówno na szczeblu europejskim, jak i krajowym, w celu zwiększenia wzajemnych korzyści i synergii, a także stworzenia warunków uznawania i transferu kwalifikacji w Europie.

1.7. Kształcenie i szkolenie zawodowe jest dobrem publicznym, dlatego jakość w VET wymaga kontroli dla dobra obywateli i całego społeczeństwa. Owa kontrola powinna być monitorowana lub realizowana przez organy publiczne, w odniesieniu do których także należy zapewnić jakość działania. Zdaniem EKES-u organy te – powoływane w większości państw członkowskich przez rząd – mają zasadnicze znaczenie, dlatego też Komitet zaleca wzmocnienie ich roli przez Komisję.

1.8. EKES wzywa wszystkie podmioty – instytucje, pracodawców, związki zawodowe, organizacje branżowe, izby handlowe, organizacje przemysłowe i zawodowe, podmioty świadczące usługi w dziedzinie zatrudnienia, organy regionalne, organizacje gospodarki społecznej itp. – do podjęcia indywidualnych zobowiązań i przyczyniania się do realizacji wspólnych celów. Należy wzmocnić oddolną współpracę w dziedzinie zapewniania jakości VET na wszystkich etapach prac.

1.8.1. EKES wzywa do bardziej aktywnego zaangażowania zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego i pragnie przypomnieć Komisji o potrzebie ściślejszej współpracy ze społeczeństwem obywatelskim w dziedzinie zapewniania jakości w VET, tak aby system ten uczynić bardziej integracyjnym i oprzeć go na istniejących sieciach i pozytywnych doświadczeniach. Brak tego rodzaju współpracy i dialogu w wielu krajach hamuje skuteczne wprowadzenie takiej kultury jakości.

1.8.2. EKES uważa, że partnerzy społeczni jako główne podmioty na rynkach pracy powinni odgrywać istotną rolę w realizacji czterech głównych celów VET (mobilności, dostępności, atrakcyjności i integracji społecznej), a także kluczową rolę w określaniu i kontrolowaniu jakości systemów VET zarówno na szczeblu europejskim, jak i krajowym. Jedynie przy aktywnym udziale partnerów społecznych system ten można dostosowywać do zmian na rynkach pracy; jest to warunek wstępny jakiegokolwiek podejścia do poprawy jakości w zakresie VET.

⁽¹⁾ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji.

⁽²⁾ Ustanowienie europejskiego systemu transferu punktów w kształceniu i szkoleniu zawodowym.

2. Wprowadzenie

2.1. Ze względu na różnorodność i złożoność systemów VET oraz metod zapewniania jakości w tym zakresie w poszczególnych państwach członkowskich, potrzeba wspólnych punktów odniesienia, by w celu zwiększenia wzajemnego zaufania, zapewnić przejrzystość, spójność i możliwość przeniesienia uprawnień w odniesieniu do licznych kierunków polityki oraz praktycznych zmian w całej Europie.

2.2. Po długim okresie przygotowań i konsultacji Komisja Europejska przedstawiła wniosek dotyczący zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia Europejskich ram odniesienia na rzecz zapewnienia jakości w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego.

2.3. Zalecenie to ma na celu wsparcie wysiłków państw członkowskich na rzecz stałej poprawy jakości systemów i programów VET poprzez utworzenie wspólnego europejskiego narzędzia odniesienia: ram zapewnienia i oceny jakości (EQARF).

2.4. Głównym zadaniem EQARF jest dostarczanie uzgodnionych punktów odniesienia o ponadkrajowym zasięgu, które mogą pomóc państwom członkowskim i innym podmiotom w udokumentowaniu, rozwoju, monitorowaniu, ocenie i poprawie efektywności oferty VET oraz praktyki w zakresie zarządzania jakością w tej dziedzinie.

2.5. Stanowisko EKES-u w sprawie wniosku Komisji zasadniczo opiera się na zgromadzonej przez niego wiedzy i doświadczeniu ⁽³⁾.

⁽³⁾ Zob. następujące opinie EKES-u:

— opinia z 30.5.2007 w sprawie wniosku dotyczącego zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ustanowienia europejskich ram kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie, sprawozdawca: José Isaías RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO (Dz.U. C 175 z 27.7.2007);

— opinia w sprawie wniosku dotyczącego zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kluczowych kompetencji w uczeniu się przez całe życie, sprawozdawca: Maria HERCZOG (Dz.U. C 195 z 18.8.2006);

— opinia w sprawie wniosku dotyczącego zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie mobilności ponadnarodowej we Wspólnocie w celach edukacji i kształcenia zawodowego: Europejska karta na rzecz jakości mobilności, sprawozdawca: Tomasz CZAJKOWSKI (Dz.U. C 88 z 11.4.2006);

— opinia w sprawie wniosku dotyczącego zalecenia Rady i Parlamentu Europejskiego w sprawie dalszej europejskiej współpracy w zakresie zapewniania jakości kształcenia w szkolnictwie wyższym, sprawozdawca: Mário SOARES (Dz.U. C 255 z 14.10.2005);

— opinia w sprawie: „Kształcenie a wydajność”, sprawozdawca: Christoforos KORYFIDIS (Dz.U. C 120 z 20.5.2005).

3. Uwagi EKES-u

3.1. Komitet podziela zdanie Komisji Europejskiej, że wspólne kryteria odniesienia w dziedzinie zapewnienia jakości są konieczne, jeżeli chcemy ustanowić i osiągnąć wspólne cele europejskiej polityki w zakresie VET.

3.2. EKES przyjmuje z zadowoleniem i podkreśla pozytywne elementy wniosku Komisji w sprawie EQARF, wśród których wymienić można: dobrowolne zobowiązanie państw członkowskich do stosowania EQARF, możliwość dostosowania EQARF do różnych systemów krajowych zgodnie z krajowym ustawodawstwem i praktyką oraz uznanie potrzeby podejmowania decyzji dotyczących wdrażania EQARF na szczeblu krajowym, regionalnym lub lokalnym.

3.3. EQARF opierają się na wspólnych ramach zapewniania jakości w dziedzinie VET (WRZJ), które zostały opracowane z uwzględnieniem najlepszych rozwiązań z państw członkowskich, i je ulepszają. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że EQARF zostały uproszczone w porównaniu z WRZJ i mają bardziej konkretne i jaśniejsze kryteria jakości oraz orientacyjne założenia opisowe, co powinno znacznie ułatwić państwom członkowskim ich interpretację, zrozumienie i stosowanie.

3.4. Zdaniem EKES-u nowe i nowoczesne kryteria zapewniania jakości i orientacyjne założenia opisowe określone w załączniku 1 do zalecenia, ustalone w drodze konsensusu, czynią EQARF cennym narzędziem w procesie stałej poprawy jakości VET zarówno na szczeblu europejskim, jak i krajowym. Wspomniane kryteria jakości i orientacyjne założenia opisowe, odzwierciedlające zasadnicze aspekty prac nad jakością VET, umożliwiają proaktywne planowanie, wdrażanie, ocenę i dalszy rozwój działań na rzecz jakości na szczeblu krajowym i instytucjonalnym (tzn. podmiotów świadczących usługi w zakresie VET). Pozwalają one również zwiększać przejrzystość i spójność rozwiązań politycznych oraz inicjatyw podejmowanych przez poszczególne państwa członkowskie w tej dziedzinie.

3.5. Zdaniem EKES-u szczególnie ważne jest, by Komisja miała dostęp do wiarygodnych danych opartych na obiektywnych faktach dotyczących postępów w osiągnięciu uzgodnionych celów w zakresie zapewnienia jakości, zgodnie z trzema głównymi celami (polityki) (zob. punkt 1.3). EKES wyraża więc zadowolenie, że załącznik 2 do zalecenia określa zaproponowany wstępny zbiór wspólnych systemowych wskaźników pomiaru i oceny jakości VET na szczeblu krajowym.

3.6. Wskaźniki mają kluczowe znaczenie dla należytego zarządzania systemami VET i ich jakości, ponieważ wspierają one kształtowanie polityki oparte na dowodach i propagują porównywanie wyników między państwami. Jednakże EKES pragnie przypomnieć Komisji Europejskiej, że metody gromadzenia i przetwarzania danych na potrzeby wskaźników EQARF powinny być zharmonizowane lub znormalizowane we wszyst-

kich państwach członkowskich (jednolite definicje, jednakowe metody interpretacji i obliczeń), tak aby wspomniane dane były bardziej wiarygodne i porównywalne.

3.7. Zdaniem EKES-u szczególnie ważne jest zachęcanie podmiotów VET na różnych szczeblach do przeprowadzania systematycznej samooceny (w miarę możliwości w połączeniu z niezależną oceną zewnętrzną, na przykład w kontekście regularnej europejskiej oceny wzajemnej). Korekty w obszarach określonych w wyniku samooceny pomagają zapewnić wysokiej jakości szkolenia, zaspokajając w ten sposób oczekiwania i odpowiadając zainteresowaniom zaangażowanych partnerów (zarówno uczestników szkoleń, jak i pracodawców). Samoocena zapewnia regularne informacje na temat zadowolenia partnerów ze świadczonych usług szkoleniowych i edukacyjnych, potrzeb rynku pracy oraz umiejętności i kompetencji pracowników zdobytych w wyniku szkoleń.

3.8. Jednym ze szczególnie wartościowych elementów EQARF jest to, że zachęcają one do stosowania wspólnych kryteriów jakości, orientacyjnych założeń opisowych i wskaźników, a także sprzyjają poprawie jakości w oparciu o regularną samoocenę zarówno na poziomie systemu VET, jak i usługodawców lub instytucji oferujących VET. EKES pragnie przypomnieć zainteresowanym stronom, że poprawa jakości na poziomie systemu w poszczególnych krajach możliwa będzie jedynie w przypadku wprowadzenia EQARF nie tylko w instytucjach VET, lecz także na poziomie zarządzania systemem VET. Ponadto stosowanie wspólnych kryteriów jakości, orientacyjnych założeń opisowych oraz wskaźników umożliwi również porównywanie praktyki w zakresie zarządzania VET i świadczenia usług VET w całej UE.

3.9. EKES pragnie przypomnieć Komisji Europejskiej, że najważniejszym warunkiem osiągnięcia wspólnych celów jest rzeczywiste zaangażowanie państw członkowskich we wdrażanie i stosowanie EQARF. Zaangażowanie to powinno obejmować przełożenie wspólnych zasad podstawowych, wymogów w zakresie jakości i orientacyjnych założeń opisowych na konkretne cele i praktyczne inicjatywy oraz konsekwentne wdrażanie takich celów i środków.

3.10. EKES wzywa Komisję Europejską, by zachęcała do stosowania EQARF i wspierała ich stosowanie oraz ich stały rozwój zarówno na szczeblu europejskim i krajowym. Z myślą o wsparciu stosowania EQARF Komisja powinna znaleźć w przyszłości środki na sfinansowanie odpowiednich systemów, a także podnosić wśród obecnych i przyszłych partnerów w dziedzinie jakości świadomość możliwości finansowania na wszystkich szczeblach. Komisja powinna także ściślej współpracować z Europejską Siecią Zapewniania Jakości w Dziedzinie Kształcenia i Szkolenia Zawodowego oraz wspierać ją w ciągłym dostosowywaniu i udoskonalaniu wspólnych zasad podstawowych, kryteriów jakości, orientacyjnych założeń opisowych i wskaźników.

3.11. EKES wyraża zadowolenie, że wniosek Komisji zawiera znaczącą gwarancję jakości w formie regularnego przeglądu (co trzy lata) i oceny procesu wprowadzania EQARF na szczeblu krajowym, których wyniki powinny także dostarczyć materiału dla późniejszego przeglądu ram odniesienia na szczeblu europejskim. Zdaniem EKES-u oceny powinny koncentrować się na rzeczywistym wpływie EQARF na jakość VET na szczeblu krajowym i europejskim, określaniu dziedzin, w których nastąpił postęp lub dokonano ulepszeń, a także na zmianach we wdrażaniu i ich zakresie.

3.12. EKES zaleca intensywne działania informacyjne i komunikacyjne na temat EQARF, aby dotrzeć do możliwie jak największej liczby potencjalnych uczestników i podmiotów. Należy opracować plan i strategię komunikacji w celu nagłaśniania i podkreślenia korzyści oraz prawdopodobnych osiągnięć związanych ze stosowaniem EQARF na wszystkich szczeblach, a szczególnie dla usługodawców w zakresie VET (instytucji VET). Działania na różnych poziomach konieczne są w celu zapewnienia efektywnej komunikacji na szczeblu europejskim i krajowym z jednej strony, a z drugiej – na szczeblu systemów i usługodawców w dziedzinie VET. Wraz z Komisją Europejską sieć ENQA VET mogłaby odgrywać znaczącą rolę w komunikowaniu na szczeblu europejskim, zaś na szczeblu krajowym potrzeby informacyjne mogłyby zaspokoić krajowe punkty referencyjne na rzecz zapewniania jakości.

3.13. Zgodnie z opinią w sprawie „Kształcenie a wydajność”⁽¹⁾ EKES pragnie raz jeszcze podkreślić potrzebę ściślejszej koordynacji między różnymi poziomami systemów kształcenia i szkolenia na szczeblu europejskim i krajowym w kontekście uczenia się przez całe życie. Wymaga to także spójnego podejścia do zapewniania jakości i jej oceny w różnych sektorach kształcenia i szkoleń.

3.14. EKES jest przekonany, że VET należy rozwijać na wszystkich poziomach jako zasadniczą i integralną część

uczenia się przez całe życie. Ważne jest, by zapewnić bliskie związki VET z poprzedzającym oraz następnym poziomem kształcenia, tzn. kształceniem ogólnym i szkolnictwem wyższym. Różnym grupom wiekowym – w tym małym dzieciom – należy stworzyć niezbędne możliwości rozwoju oraz infrastrukturę, a także oceniać je odpowiednio do etapu życia.

3.14.1. Ocena jakości powinna dotyczyć wszystkich form kształcenia i placówek edukacyjnych, począwszy od wczesnego dzieciństwa, gdyż edukacja we wczesnym dzieciństwie przyczynia się do lepszych wyników w późniejszym życiu akademickim i zawodowym. Powinna ona także mieć zastosowanie w kształceniu na poziomie podstawowym, aby zapewnić uczniom podstawowe kompetencje, zanim przejdą oni na wyższy poziom edukacji. Ocena będzie mniej wiarygodna i skuteczna, jeżeli uwzględniony zostanie tylko okres VET bez brania pod uwagę wyników szkolnych, które wpływają na późniejsze osiągnięcia oraz ścieżkę zawodową. Zdaniem EKES-u ważne jest także, by Komisja Europejska była świadoma powiązań między poszczególnymi poziomami edukacji, z uwzględnieniem skutków i okoliczności niezwiązanych z samą edukacją, a także ich łącznego oddziaływania na jakość kształcenia i szkolenia zawodowego.

3.14.2. EKES pragnie podkreślić znaczenie wzmocnienia powiązań między zapewnianiem a oceną jakości w zakresie VET i we wszystkich sektorach edukacji celem poprawy procesu komunikowania, a tym samym dla zwiększenia wzajemnego zaufania oraz w celu wypracowania powszechnego podejścia do problemu zapewniania jakości i wspólnych przedsięwzięć. EKES z zadowoleniem przyjmuje nawiązanie współpracy w zakresie zapewniania jakości z placówkami szkolnictwa wyższego oraz proponuje kontynuowanie i dalsze zacieśnianie owej współpracy. Spójnego podejścia do zapewniania jakości, zwłaszcza między VET a szkolnictwem wyższym, wymaga także wdrożenie EQF, ponieważ propagowanie uczenia się przez całe życie jest wspólnym zadaniem obydwu sektorów.

Brukseli, 22 października 2008 r.

Mario SEPI

Przewodniczący

Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽¹⁾ Zob. opinia EKES-u w sprawie: „Kształcenie a wydajność”, sprawozdawca: Christoforos KORYFIDIS (Dz.U. C 120 z 20.5.2005).